

ne gre, tu je tudi klasična skrbna go-spodinja in različni naključni gosti.

In vendar je vse to tipično okolje v svoji konstrukciji deklarativno, nasilno v izbiri okolja, ki naj bo ozadje razgovorom v njem. Nič se ne zgodi in hkrati se zgodi prav vse, kar nam je želel avtor povedati. Pri tem je prav tako kot tekst deklarativna tudi kamera, ki se v ničemer ne oddaljuje od golega preslikavanja dogajanja in ne poizkuša nadgraditi igre vsaj z nekaj formalnimi posegi, podkrepitvami realnosti, ki jo prikazuje.

Tako lahko za konec tega kratkega pregleda rečem le to, da se je s Slakovim filmom zgodil bistven premik v novo, polnejšo in bogatejšo estetiko tv drame, filma, v pogledu avtentičnosti in aktualnosti. Izrazito se obrača proč od ustaljenega televizijskega realizma-beleženja in preslikavanja brezkrvnih scenarijev, ki zgolj očrtujejo s svojo deklarativnostjo svet, ki nas obkroža.

Kakšne pa bodo posledice dane alternative, če sploh bodo, bomo videli

v prihodnje. Ena od sugestivnih možnosti je prav gotovo ta, da to možnost izrabljajo tudi mladi ustvarjalci bolj kot doslej. Drži, da televizija potrebuje mlade sile, ki jo bodo prebudile iz inštitucionalne zakrnelosti in zakrknjenosti.

Včasih si želim, da bi lahko doživljala dogajanje na ekranu s tisto odprto naivnostjo, da bi jokala in se smejala, veselila ali jezila, morda odšla prizadeta spat. Toda časi gnilih jajc in bur-nih ovacij so mimo. Danes ostajamo hladni in neprizadeti. Sedimo pred televizorjem in se nam ne zdi vredno niti gumba obrniti. In v tem je osnovna napaka naših domačih tv dram: pušča-jo nas popolnoma hladne, sploh se nas ne tičejo. V njih ni aktualnosti ne umetniške moči in ne resničnosti. So déja vu.

Tudi vse, kar sem napisala, je déja vu, in hkrati naivni poizkus vreči gnilo jajce in navdušeno zaploskati.

Barbara Habič

MARJAN ROŽANC, METULJ

Književnost V zadnjih nekaj letih je pisatelj Marjan Rožanc izdal nekaj proznih knjig, med njimi je največ pozornosti in priznanj dobila avtobiografska Ljubezen, spriči svoje otroške perspektive dožemanja velikih navzkrižij in iracionalne krutosti vojnega časa, neposrednosti in odkritosti. Metulj* bi na neki način smeli razumeti kot pozno nadaljevanje življenjske reportaže, kot vstop v novo obdobje povojnega funkcioniranja svobode v njenih pojavnih različicah, odsekih in temah. Rožanc je tu izpostavil drugo in drugačno obliko osebnostnega zorenja; v Ljubezni je

bil to še otroški svet v prvih dojemanjih in skustvih odraslosti, vendar še brez spremne refleksije, v Metulju je avtobiografski časovni premik sicer občuten, ni pa take praznine v stopnji razvoja osrednjega lika, da bi jo sprejemali kot pomanjkljivost. Naj imamo tedaj Metulj za drugi del Ljubezni?

Tu so pozna petdeseta in zgodnja šestdeseta leta v Ljubljani, tu pomen in veličina, zanos pisateljskega ustvarjanja, gradnja nove kulture; tu nostalgija o avtonomnosti in poslanstvu pisateljevanja — življenja od peresa; tu spori z ozkimi družbenimi normami; tu spopadi do sodnih procesov; tu bohemščina v odkrivanju prvih močnih dimenzij mesta, rušenju konvencij v družabnih odnosih, zlasti med moškim in žensko; tu iluzije o odkrivanju avtentičnosti sveta skozi literarni medij.

* Marjan Rožanc, Metulj, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1981, opremil Cveto Jeraša, str. 194)

V tem je Rožančeva knjiga zanimiva in za bralca privlačna, čeprav ne razkriva česa bistveno novega; najpomembnejši je, se zdi, scenarij nekaterih dogodkov, s konkretnimi osebnostmi, ta reportažni pričevanjski nivo, ki hoče biti tudi izsek zgodovine, njen prikriti dokument morda. V tem svetu prepoznavamo spopad družbenih norm, ne sicer v kakršnikoli gibljivi razsežnosti, kajti pripovedovalec ga ne aktualizira in problematizira, marveč živi.

Rožančeva izpoved v prvi osebi, je dragoceno sporočilo o neki generaciji. Po tem zarisu je morda sorodna Župančičevi Sedmini, kasneje Rupel-Dolenčevemu Petemu nadstropju trinadstropne hiše. Znala je upodobiti čas, ne da bi sicer globlje posegla v njegove ontološke in gnoseološke korenine; ostala je na nivoju dobre literarne reportaže. Tudi ni hotela biti velika literatura, zlasti ne v smislu esteticizma. Sprejemamo jo kot dragoceno dopolnitev dosedanjih literarnih podob teh let (Smiljan Rozman, Dominik Smole...). Ker je nastala v časovni odmaknjenosti, se ni mogla izogniti pričevanjski distanci, linearnosti; nikjer ni tiste vznemirjenosti, ki bi ob izpostavljenih mestih vzdramila pisateljev pristop; ves zapis teče v istem ritmu, kot ga omogoča spominjanje; zapoznani odziv na nekaj, kar ni moglo biti, že po temi, zgolj pasivna observacija. S tem pa je delo izgubilo tisto elementarno moč, ki jo morda pogojuje neposredna refleksija doživetega. A nedvomno, distanca je že odmiranje, umiritev, selekcija, rahla arhaičnost in konvencionalnost.

M. Z.

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH REVIJAH IN POGLED NA KOROŠKO

Do sklepa redakcije za pričujočo številko smo kljub počitniškemu času prejeli kar precej literarnih časopisov.

Enega med njimi so poslali kot poslednjega. Koroško Mladje, časopis za literaturo, družboslovje in kritiko, objavlja v svoji poslednji številki nekakšen poslovilni sestavek, ki ga je napisal njegov izdajatelj, založnik in lastnik koroški pisatelj Florjan Lipuš. To je tudi vsa vsebina revije, ki je zaradi denarnih težav po dvajsetih letih rednega izhajanja nehala prihajati med nas. Izhajati pa je začela še v časih, ko se je Florjan Lipuš šolal na škofjski gimnaziji v Plešivcu, namenjeni pripravljanju mladeničev na duhovniški študij. Skupaj z vrstniki je Lipuš na tej gimnaziji izdajal literarno glasilo *Kres* in po prvih »revialnih« izkušnjah so se fantje odločili, da začnejo izdajati *Mladje*. Tega sicer iz te poslednje številke ne izvemo, pač pa nas avtor *Zgod dijaka Tjaža* v svojem resigniranem zapisu podrobno seznanja z vzroki za ustavitev revije, potem ko se — prav tako podrobno — iskreno zahvaljuje »številnim piščočim, mislečim, ustvarjajočim sodelavcem iz vseh vrst...« Kljub številnim prošnjam, da bi časopis podprli, je bilo posluha kaj malo. Celo na samem Koroškem ga ni bilo, da o molku tudi naprošene Zveze kulturnih organizacij Slovenije niti ne govorimo. Lipuš je prepričan, da bi mogli z izdatki obeh slovenskih organizacij na Koroškem za zasebne telefonske pomenke v službenem času vzdrževati taki dve reviji. »Naroda, ki se sam od sebe, prostovoljno in svobodno, odpove ducatu slovenskih kulturnikov, ki mu literarna beseda na Koroškem čisto nič ni vredna... katerega kulturni predstavniki o neki reviji vedo ponavljati samo to, da zahaja iz ene krize v drugo — takega naroda nihče na svetu ne more več jemati resno«, jedko ugotavlja ogorčeni Lipuš. Seveda, tudi če ostajamo ob strani ob takšnih njegovih sodbah, si hkrati ne moremo zamišljati koroškega kulturnega življenja brez dobre literarne revije.